

METRIJSKE KARAKTERISTIKE SKALE NESPORTSKOG PONAŠANJA NA UZORKU UČENIKA SREDNJE ŠKOLE

1. UVOD

Olimpijske igre su najveće sportsko natjecanje na svijetu koje svake četvrte godine okuplja sportaše iz država sa svih pet kontinenata. Mogli bi reci da su olimpijske igre danas najvažniji svjetski događaj uopće. Olimpijsko geslo “brže, više, jače” izražava poruku koju Međunarodni olimpijski odbor (MOO) upućuje svim pripadnicima olimpijskog pokreta, pozivajući ih da se ponašaju u skladu s olimpijskim duhom. MOO unaprjeđuje olimpizam u skladu s olimpijskom poveljom, a u tu svrhu između ostalog navodi da: podržava i potiče unapređenje športske etike; posvećuje svoje napore kako bi u športu prevladavao duh “fair-playa” i nenasilja; vodi borbu protiv dopinga u športu i sudjeluje u međunarodnoj borbi protiv droge; poduzima preventivne mjere protiv ugrožavanja zdravlja športaša.

1975. godine publicirana je “Deklaracija o fair-play” od ICSPE (International Council of Sport and Physical Education) zajedno s IOC (International Olympic Committee) i podržana od UNESCO (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization). Fair-play je definiran kao mnogo više od igranja unutar pravila. Uključuje koncept prijateljstva, poštovanje prema ostalima te uvijek igranje u duhu pravila. Fair-play je također definiran kao put razmišljanja, a ne samo kao put vladanja. Uključuje koncept koji vodi računa o elementima varanja, bezuvjetne pobjede, dopinga, nasilnog ponašanja (fizičkog i verbalnog), iskorištavanja, nejednakosti, prekomjerne komercijalizacije i korupcije. To je pozitivan koncept koji važi za sve. Za njegovo provođenje odgovornost je podijeljena na: odgovornost natjecatelja, odgovornost roditelja, odgovornost učitelja, odgovornost sportskih organizacija, odgovornost trenera, odgojitelja i menadžera, odgovornost zdravstvene službe, odgovornost sudaca, odgovornost javnog autoriteta, odgovornost novinara i odgovornost gledatelja. Uspjeh je vidljivi aspekt sporta, a fair-play nevidljivi (Prot 2007.).

Nažalost, danas smo svjedoci sve većeg broja nesportskog ponašanja u sportu. Nesportsko ponašanje rašireno je među svim sportovima i među svim rangovima natjecanja, kako kod nas tako i u čitavom svijetu.

Za prepoznavanje nesportskog ponašanja možemo koristiti Skalu nesportskog ponašanja (Greblo i sur 2007.) koja je pokazala visoku pouzdanost i dobru internu valjanost na uzorku od 327 studenata Društvenog veleučilišta u Zagrebu – Odjela za izobrazbu trenera u dobi od 18 do 56 godina. Mjerni instrument pokazao se dobrim

za eksplanaciju neželjenog ponašanja u specifičnim uvjetima, a može poslužiti i kao prevencija socijalno neprihvatljivog ponašanja u sportu (Greblo i Bosnar 2008.). Svakodnevno smo svjedoci da se neprihvatljivo socijalno ponašanje javlja i kod učenika srednjih škola na relaciji učenik – učenik, a također i od strane učenika prema profesorima. Provjeravanjem mjernih karakteristika Skale nesportskog ponašanja (Greblo i sur 2007.) dobio bi se mjerni instrument za eksplanaciju školske populacije.

2. METODE RADA

Uzorak ovog istraživanja čini 205 učenika i učenica u dobi od 14 do 18 godina Medicinske škole Varaždin, od čega 93 (46%) učenika i 112 (54%) učenica.

Ispitanici su odgovarali na tvrdnje Skale nesportskog ponašanja (Greblo i sur 2007.) tako da su na ljestvici od jedan do pet procijenili u kojoj je mjeri ponašanje opisano u tvrdnji prihvatljivo ili neprihvatljivo. Ocjenom jedan trebalo je označiti potpuno neprihvatljivo ponašanje, a ocjenom pet potpuno prihvatljivo ponašanje. Mjerenja su učinjena na nastavi prvog sata Tjelesne i zdravstvene kulture.

Rezultati su obrađeni programom iz programskog paketa STATISTIKA 5.0

3. REZULTATI I DISKUSIJA

U Tablici 1. nalaze se svojstvene vrijednosti matrice korelacije čestica Skale nesportskog ponašanja (Greblo i sur 2007.) koje su veće od jedan. Iako postoje sedam značajnih komponenata većih od jedan (GK kriterij), prva vrijednost je pet puta veća od druge i dokazuje postojanje jednog glavnog predmeta mjerenja. Prvim glavnim predmetom mjerenja objašnjen je zadovoljavajući postotak varijance (32,27%) dok ostalih šest zajedno objašnjavaju manje (28,87%) te će iz tog razloga samo prva biti dalje interpretirana.

Tablica 1. Svojstvena vrijednost matrice korelacije čestica Skale nesportskog ponašanja (Greblo i sur 2007.).

		% total	Cumul.	Cumul.
	Eigenval	Variance	Eigenval	%
1	9,383227	31,27742	9,383227	31,27742

U Tablici 2. nalaze se rezultati analize čestica Skale nesportskog ponašanja. Aritmetičke sredine čestica su, s iznimkom prve, redom niže od tri, dakle, dominira neprihvaćanje opisanog ponašanja. Standardne devijacije variraju od 0.84 do 1,43, i u pravilu, niže su za malignije ponašanje.

Vrijednosti na prvoj glavnoj komponenti, korelacije čestica sa sumarnim ukupnim rezultatom i pouzdanost sumarnog rezultata, iz kojeg je izostavljena čestica, pokazuju da su sve čestice, s izuzetkom prve i devete, dobri procjenitelji tolerancije nesporskog ponašanja. Prva se čestica odnosi na ozljeđivanje iz nehaja i ima ulogu uvoda u procjenu prihvatljivosti daleko težih prekršaja opisanih u preostalim 29 čestica.

Deveta se čestica odnosi na prihvatljivost uzimanja dopinga. U sportu je to jedan od najtežih prekršaja i strogo se kažnjava. Doping je najveća prevara kojom sportaš dovodi u pitanje ne samo fair-play, nego i svoj vlastiti život. Biciklizam, sport izdržljivosti i izrazito velikih energetske napora, danas je postao gotovo sinonim za doping, čak je zbog dopinga bilo rasprave da se biciklizam kao sport izbaci s olimpijade, što je potpuno neopravdano i neprihvatljivo. Zanimljiv podatak je da NBA-a igrači nisu bili na Olimpijskim igrama u Atlanti 1992. podvrgnuti doping testu, iako su osvojili zlatnu medalju. Svim pojedincima bi trebalo omogućiti pravilnu i fair-play borbu, a prekršitelje kazniti.

Ispitani uzorak također prepoznaje neprihvatljivost ovog ponašanja i aritmetička sredina na čestici je niska.

Najniža tolerancija je na trenerovo šamaranje kao opomena za nedovoljnu koncentraciju igrača (1.40) i vrijeđanje protivnika na bazi vjerske ili nacionalne pripadnosti (1.41), a najviša, izuzev prve, je povlačenje protivnika za dres (2,70). Ispitani uzorak ovdje izrazito osuđuje nasilno ponašanje nadređenog i bilo kakvo vrijeđanje protivnika. Povlačenje za dres nema za posljedicu fizičko ozljeđivanje te učenici na njega imaju najviši prag tolerancije.

Tablica 2. Aritmetičke sredine (AS), standardne devijacije (SD), vrijednost na prvoj glavnoj komponenti (K_1), korelacija čestice sa sumarnim ukupnim rezultatom (R) i pouzdanost sumarnog rezultata iz kojeg je izostavljena čestica (α_m) za čestice Skale nesporskog ponašanja

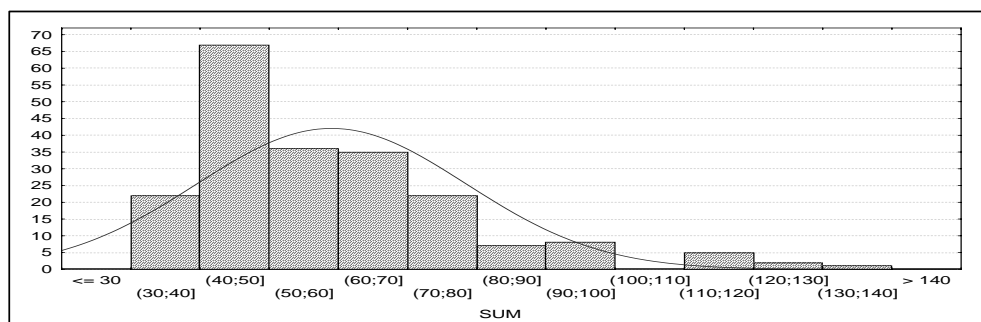
	TVRDNJA	AS	SD	K_1	R	α_m
1	Slučajno ozljeđivanje protivničkog igrača u žaru igre.	3,58	1,14	0,00	0,07	0,93
2	Vrijeđanje suparničkog igrača za vrijeme izvođenja slobodnog udarca.	1,89	1,24	0,59	0,60	0,92
3	Vraćanje udarca nakon pretrpljenog faula prema načelu – "pamti pa vrati".	2,29	1,43	0,49	0,51	0,92
4	Otkrivanje taktike vlastite momčadi protivniku zbog osobnih interesa (zarada).	1,80	1,30	0,21	0,26	0,92
5	Vikanje na suigrača kad pogriješi.	2,40	1,31	0,44	0,48	0,92

6	Trenerovo verbalno ponižavanje igrača za vrijeme utakmice.	1,58	1,10	0,36	0,39	0,92
7	Lažno optuživanje protivnika za prekršaj.	2,24	1,28	0,54	0,56	0,92
8	Fučkanje i dobacivanje komentara prigodom sviranja himne protivničke momčadi.	1,50	1,05	0,47	0,48	0,92
9	Uzimanje dopinga.	1,61	1,19	0,57	0,59	0,92
10	Guranje protivničkog igrača u skoku.	2,37	1,29	0,50	0,52	0,92
11	Laganje je li loptica udarila u aut.	2,42	1,24	0,66	0,65	0,92
12	Povlačenje protivnika za dres.	2,70	1,29	0,55	0,55	0,92
13	Vrijeđanje protivnika na bazi vjerske ili nacionalne pripadnosti.	1,41	0,93	0,43	0,42	0,92
14	Postizanje pobjede uz kršenje osnovnih pravila igre.	1,90	1,11	0,65	0,63	0,92
15	Razbijanje reklamnog panoa sponzora zbog nezadovoljstva vlastitom igrom.	1,77	1,17	0,67	0,65	0,92
16	Potplaćivanjem protivničkih igrača osigurati pobjedu u važnoj utakmici.	1,74	1,22	0,66	0,64	0,92
17	Psovanje sudca.	2,27	1,42	0,60	0,60	0,92
18	Prijevremeni start.	2,01	1,14	0,53	0,53	0,92
19	Trenerovo šamaranje kao opomena za nedovoljnu koncentraciju igrača.	1,40	0,84	0,44	0,44	0,92
20	Provociranje igrača na protivničkoj klupi uvredljivim komentarima.	1,76	1,12	0,66	0,65	0,92
21	Udaranje protivničkog igrača kao odgovor na njegovu psovku ili vrijeđanje.	2,21	1,36	0,64	0,63	0,92
22	Vrijeđanje trenera suparničke momčadi.	1,89	1,16	0,66	0,65	0,92
23	Nepriznavanje krivice nakon počinjenog prekršaja.	2,23	1,32	0,62	0,61	0,92
24	Fizički obračun u svlačionici nakon što je zbog suigračeve pogreške došlo do poraza.	1,69	1,21	0,67	0,65	0,92
25	Glasno omalovažavanje stručnosti vlastitog trenera za vrijeme loše utakmice.	1,60	0,95	0,56	0,55	0,92
26	Lažiranje rezultata u korist svoje momčadi.	1,78	1,21	0,66	0,63	0,92
27	Podmićivanje sudca.	1,70	1,17	0,60	0,59	0,92
28	Namjerno ozljeđivanje najboljeg protivničkog igrača koje donosi lakšu pobjedu.	1,95	1,26	0,68	0,66	0,92
29	Širenje neistinitih tračeva o suigraču kao kazna za propuštenu priliku na utakmici.	1,72	1,00	0,53	0,51	0,92
30	Fizički napad trenera na protivničkog igrača.	1,60	1,22	0,58	0,56	0,92

U Tablici 3. nalaze se osnovni deskriptivni parametri ukupnog rezultata određenog kao jednostavna suma rezultata u česticama. Kolmogorov – Smirnovljev test pokazuje da je distribucija ukupnog rezultata različita od normalne. Aritmetička sredina je pozicionirana desno od modalne vrijednosti (Slika 1.), a distribucija je pozitivno asimetrična. Predmet mjerenja skalom je tolerancija težih kršenja socijalnih normi.

Tablica 3. Deskripcija ukupnog rezultata Skale nespportskog ponašanja definiranog jednostavnom sumacijom na uzorku učenika Medicinske škole Varaždin (n=205)

Aritmetička sredina	59
Varijanca	378,37
Standardne devijacija	19,45
Minimalni rezultat	32
Maksimalni rezultat	134
Kolmogorov - Smirnovljev test	0,11253 p<,05

Slika 1. Distribucija ukupnog rezultata Skale nespportskog ponašanja (Greblo i sur. 2007.). Na apscisi je ukupan broj bodova, na ordinati su frekvencije ispitanika. Linijom je prikazana hipotetska normalna distribucija.

4. ZAKLJUČAK

Skala nespportskog ponašanja (Grebalo i sur. 2007.) pokazala je visoku pouzdanost (Cronbachovom koeficijentu pouzdanosti iznosi 0,91) i dobru internu valjanost na uzorku učenika srednje škole. Skala se pokazala pogodnim mjernim instrumentom za procjenu tolerancije nespportskog ponašanja učenika srednje škole. Skala kao takva može poslužiti u daljnja istraživanja prevencije socijalno neprihvatljivog ponašanja u srednjim školama.

5. LITERATURA

1. Greblo, Z., Bosnar, K. (2008.) Mjerna svojstva Skale nesporskog ponašanja na uzorku polaznika trenerskih studija. Zbornik radova 17. Ljetna škola Kineziologa Republike Hrvatske. Poreč 2008. str. 119-124. Hrvatski kineziološki savez.
2. Prot, F. (2007). Realisation og global Peace: The Fair Play Is the Only Way. Proceedings of 2007 Interantion Taekwondo Symposium The History and Spirit of Teakwondo and Strategies for Globalisationa, October 12-13 2007, Berkeley: 33-40.
3. Prot, F. (2007) Proceedings od 1st International Symposium for Teakwondo Studies “The Pursuit of world Peace throught Fair Play”. Capital Institute of Physical Education, China World Teakwondo Federation, Kyung Hee University. May 16-17, 2007 Beijing 13-12.
4. Hosta, M. (2008): Ethics and sport: whose ethics, which ethos kinesiology. Kinesiology 40 (1):89-95.